

Butlletí Informatiu d'història de l'educació

Societat d'Història de l'Educació dels Països de Llengua Catalana

Núm. 21, gener-març 2007, - 2a època

En aquest número hi trobareu:

100 Anys d'Escoltisme mundial	1
Òbit del prof. B. Delgado Criado (1935-2007)	2
Exposicions	3
El que ha esdevingut	5
Centre de recursos, interpretació i estudis de l'escola	8
Llibres	9

100 ANYS D'ESCOLTISME MUNDIAL

Aquest 2007 fa cent anys que Robert Baden-Powell aplegà un grup de vint nois a l'illa de Brownsea, al Canal de la Mànega. Aquell campament d'estiu es considera el punt de partida del mètode i del moviment escolta que ben prest es va estendre per tot el món. Basat en els principis de la pedagogia activa, aplicats a l'educació del lleure, l'escoltisme ha suposat al llarg

d'aquests cent anys una encertada metodologia al servei de l'educació cívica i democràtica de molts de nois i joves. La difusió mundial del moviment ha contribuït també a establir vincles de pau i solidaritat entre la joventut de tot el món.

Baden Powell en una visita a Palma (Mallorca). Abril de 1928

Malgrat que al llarg d'aquests cents anys el mètode escolta ha estat assimilat per orientacions confessionals i ideològiques diverses amb voluntat d'influir sobre els joves, la seva força educadora, la importància que dóna a la llibertat d'acció, a l'autoformació i el seu compromís amb el treball de grup, l'han fet molt resistent als intents de manipulació.

Actualment l'escoltisme és present activament en 170 països, aplega prop de 40 milions de persones i demostra capacitat per adaptar-se als canvis que s'han anat produint en aquests cent anys.

Als territoris de parla catalana l'escoltisme es va introduir ben aviat després de la seva creació i ha estat, en diverses etapes, situacions històriques i orientacions, una poderosa força per a la formació de la consciència cívica de les futures generacions i la consolidació de la societat civil. Especialment important fou l'activitat de l'escoltisme en el període final del franquisme, època que va oferir una alternativa als moviments juvenils oficials del franquisme i un important instrument per desvetllar el compromís social, polític i cultural dels joves i les joves.

Bibliografia bàsica sobre l'escoltisme als territoris de parla catalana.

ADROHER, R.; JIMÉNEZ, E.; VALLORI, E. (ed.). *Escoltisme laic i transformació social. L'experiència d'Escoltes catalans*, Vic: EUMO editorial, 2005.

BALCELLS, A.; SAMPER, G.: *L'escoltisme català (1911-1978)*. Barcelona: Barcanova, 1993.

CERDÀ, M.: *L'escoltisme a Mallorca (1907-1995)*. Barcelona: Publicacions de l'Abadia de Montserrat, 1997.

CRUZ OROZCO, J. I. *Escoltismo, Educación y Tiempo Libre. Historia del asociacionismo scout en Valencia*. València: Generalitat Valenciana-Institut de la Joventut, 1995.

FONT i PLANA, P. J. *Del joc a la festa. Escoltisme catòlic català*. Barcelona: Publicacions de l'Abadia de Montserrat, 2002.

MARCH, M.; SUREDA, B. *50 anys d'escoltisme a Mallorca, 1956-2000*, Binissalem: di7 edició, 2006.

MARQUÈS, S. *L'escoltisme gironí*. Girona: Edicions El Pèl, 1984.

SAMPER i TRIEDÚ, G. *50 anys d'escoltisme català 1927-1978*. Barcelona: Generalitat de Catalunya, Departament de Presidència, Secretaria General de Joventut, 1993.

ÒBIT DEL PROF. B. DELGADO CRIADO (1935-2007)

El passat 8 de març va morir el prof. B. Delgado que havia estat membre de la Societat d'Història de l'Educació dels Països de Llengua Catalana. Des de l'any 1968 i fins la seva jubilació s'havia dedicat a la docència universitària de la Història de l'Educació. Catedràtic d'aquesta disciplina des de 1982 va dirigir el Departament de Teoria i Història de l'Educació de la Universitat de Barcelona. Va dirigir una dotzena de tesis doctorals d'interès per a la nostra disciplina i va desenvolupar una prolífica activitat investigadora. Preocupat pels temes hispànics (Vives, Unamuno, Giner de los Ríos, etc.) també es va interessar per la pedagogia catalana (Ferrer Guàrdia, Bardina, Xirau, etc.). Va coordinar la *Historia de la educación en España y América* (3 vols., 1992-94) i últimament s'havia centrat en l'estudi de la història de la infància.

Enviem el nostre condol a la seva família i als companys de la Universitat de Barcelona.

EXPOSICIONS

«L'ESCOLA EN LA MEMÒRIA» Palma, gener-març de 2007

Fins al dia 31 de març romandrà oberta a ses Voltes (Palma) la interessant mostra «L'escola en la memòria» coordinada per Joan Martorell i Joan Avellaneda. La mostra fa un recorregut per la història contemporània de l'educació a les Illes Balears (segle XX), aportant elements de reflexió sobre la importància històrica de l'educació a les Illes i fomentant el valor patrimonial dels materials educatius compilats. Les peces i els elements exposats corresponen, majoritàriament, a l'Arxiu i Museu de l'Educació de les Illes Balears (AMEIB). També es troben peces cedides temporalment per a l'esmentada exposició per part de les Religioses de la Puresa, l'Escola Superior de Disseny, l'IES Joan Alcover, l'IES Ramon Llull, el Col·legi Sant Josep Obrer, diverses entitats, centres educatius i col·leccionistes particulars, etc.

La mostra es divideix en diverses sales seguint un criteri cronològic: la primera ens transporta al primer terç del segle XX (1900-1931), amb el lema «De l'analfabetisme cap a la modernització». Al seu torn, l'espai dedicat als anys de la República educadora (1931-1936) sota el lema «Educació i utopia» deixa interessants mostres i testimonis de l'educació republicana (especialment interessant resulta l'apartat dedicat a l'ensenyament de les ciències naturals en aquest període de la nostra contemporaneïtat). La Guerra i Postguerra (1936/1939-1950), sota el lema «Adoctrinar per obeir» dóna pas al «Franquisme i desenvolupament» (1950-1970), que incideix en la importància que atorga el nou règim dictatorial del general Franco a l'educació física en el dia a dia de les nostres escoles. Finalment, la sala corresponent a l'etapa democràtica i autonòmica (1970-1990), intitulada «La LGE: Temps de canvi» dóna pas al seu torn a la sala dedicada als darrers anys del segle XX amb (1990-...), sota el lema «La LOGSE: un projecte renovador». En cada una d'aquestes es recrea, amb materials propis de cada època, una aula, gimnàs o laboratori, segons el cas. L'exposició inclou una sala on s'ofereix un espai per a l'escola del futur en què els visitants que ho desitgin poden deixar el seu llegat, escrit o audiovisual, sobre com creuen que serà l'escola del futur. Pupitres, maletes, llibres de text, làmines de ciències naturals, mapes de geografia, bolles del món, taules periòdiques, quaderns de cal·ligrafia, pissarres, animals dissecats, pots amb formol, caixes de

dolços, gomes d'esborrar, plomes i una infinitat de recursos didàctics fan de l'exposició un viatge apassionant a l'etnohistòria i a allò que hom ha vingut a denominar com *l'aixovar de l'escola* (mobiliari i materials didàctics) de les Illes al llarg del segle XX.

En el catàleg, que amb motiu de l'exposició s'ha editat, Josep M. Salom tracta sobre la realitat i evolució de l'escola rural a les Illes al llarg de tot el segle XX en el seu treball «L'escola rural. La ventafocs dels centres educatius». Al seu torn Gabriel Janer Manila en el seu treball «Sobre l'educació, en temps de la Segona República» il·lustra emotivament amb reflexions i valoracions personals l'educació en l'esmentat període recordant que en va tenir coneixement gràcies al contacte casual que va establir amb mestres de la República en els seus primers anys com a docent durant el franquisme. Bernat Sureda Garcia ens aproxima a la realitat educativa durant el franquisme a les Illes en el seu estudi «L'educació a Balears a les primeres dècades del franquisme (1936-1956)», evidencia la ruptura que amb el model educatiu republicà va establir el règim dictatorial del general Franco, les terribles conseqüències que la depuració franquista va tenir entre el magisteri de les Illes en general i les conseqüències i els canvis que va patir l'escola durant aquest període quant a la seva organització, plans d'estudi, metodologia, etc. Així mateix, Jaume Oliver Jaume ofereix una visió general de l'educació a càrrec d'ordes religiosos, que tanta influència van tenir especialment a Mallorca i Eivissa, al llarg de la nostra contemporaneïtat en el seu treball «Ensenyament religiós a les Illes Balears als segles XIX i XX». Al seu torn, Bartomeu Rotger dóna compte en «El meu quadern gris de la reforma educativa dels anys 70» d'algunes reflexions personals, memòries, testimoni, etc., dels anys que es va promulgar la Llei general d'educació que tan de prop va viure. Finalment, en clau actual, els articles d'Eduvigis Sánchez i Pere Alzina evidencien la importància de la interculturalitat en les nostres aules i d'alguns aspectes significatius de l'educació en les nostres Illes. Com s'ha dit, el catàleg també inclou: una cronologia de fets educatius rellevants esdevinguts a l'Estat espanyol en l'àmbit general i a les Illes Balears en particular que ajuda a emmarcar la mostra des d'una perspectiva cronològica; i, finalment, una interessant selecció de les peces que hi exposades (tinters i plomes, pissarres, àbacs, quaderns de classe, coixins de costura, balances, microscopis, conjunts de fòssils, làmines, esferes terrestres i del sistema solar, maletes escolars, projector de cinema, puzzles, pupitres i taules del professor, plans de construccions escolars, reproduccions d'aules de principi i de mitjà del segle XX, reproduccions de laboratoris de ciències, etc.).

«MI QUERIDA ESCUELA»

El CEINCE, Centro Internacional de la Cultura Escolar, associat a la Junta de Castilla y León i a la Fundación Germán Sánchez Ruipérez, ha obert al públic l'exposició «Mi Querida Escuela» una mostra retrospectiva de la història de l'escola a Espanya al llarg d'aquests dos últims segles.

L'exposició es troba organitzada en quatre sales temàtiques:

1. Memòria i patrimoni de l'escola;
2. L'escola com invenció;
3. El llibre escolar com espai de la memòria;
4. Escola.net i Societat del Coneixement.

L'exposició fa servir recursos multimèdia que inclouen vídeos, interactius, panells, vitrines i un repertori d'imatges, objectes i textos relatius a l'etnografia escolar.

L'exposició es troba instal·lada a l'edifici històric del CEINCE, una casa senyorial del segle XVII. Per a més informació, es pot telefonar al 975 343 123, enviar un correu electrònic a l'adreça expo@ceince.eu o visitar la web <http://www.ceince.eu>

EL QUE HA ESDEVINGUT

PREMI RAMON LLULL

El Dr. Gabriel Janer Manila, catedràtic de Teoria i Història de l'Educació de la Universitat de les Illes Balears, ha estat guardonat recentment amb el XXVII Premi Ramon Llull amb la novel·la *Tigres*, una història sobre una nissaga de banquers mallorquins que transcorre a l'Illa, Ginebra i Verona. El relat combina elements i trets de la novel·la psicològica, amb clares influències també de la novel·la negra, el cinema, el surrealisme i el drama. El professor Janer Manila, que actualment presideix l'Institut

d'Estudis Baleàrics, ha conreat l'assaig, la novel·la, el teatre, el relat històric, la narrativa juvenil i el gènere de la biografia. Des de 1967, en què fou guardonat amb el Ciutat de Palma per *L'abisme*, ha rebut els principals premis de narrativa en català: Josep Pla amb *Els alicorns* (1971); Josep M. Folch i Torres amb *El rei Gaspar* (1975); Carlemany amb *Els jardins incendiats* (1997); Néstor Luján amb *George: El perfum dels cedres* (2002), entre d'altres. Ha rebut, a més, en dues ocasions el Nacional de Literatura Juvenil del Ministeri de Cultura (1988 i 1994). Des d'aquestes pàgines el consell editor del *Butlletí* i la Societat d'Història de l'Educació dels Països de Llengua Catalana volem sumar-nos a les nombroses felicitacions que en aquest dies rep el professor, l'escriptor i amic Gabriel Janer.

I JORNADES D'ESTUDIS LOCALS A SA POBLA

Les primeres Jornades d'Estudis Locals s'han dut a terme a sa Pobla, amb gran afluència d'assistents i amb un nombre respectable de comunicacions. Aquestes abordaren diversitat de temes relacionats amb la localitat; tractats, alguns, des d'una perspectiva històrica (el passat), d'altres posant de relleu el present amb projectes que actualment es desenvolupen (el present) i, així mateix, no hi mancaren aportacions i suggeriments per a la millora del seu futur. La

ponència inaugural fou a càrrec d'Alexandre Ballester, escriptor i cronista oficial de l'Ajuntament de sa Pobla. Les Jornades finalitzaren amb una taula rodona moderada per Antoni Torrens.

Taula rodona de cloenda de les jornades (Foto de M. Antònia Crespi)

Des de la perspectiva historicoeducativa resultà sumament interessant l'única comunicació presentada des d'aquest àmbit «Entorn a l'obra pedagògica d'Isidro Arabí Andrades (1854-1905): 50 anys de magisteri a sa Pobla» de Pep Llinares.

Des d'aquestes pàgines s'ha de felicitar els organitzadors que han possibilitat un marc on té cabuda la història educativa d'un poble, entre altres històries, i que tot plegat ens donen a conèixer el seu passat.

TESIS DOCTORALS

L'ajuda humanitària dels quàquers als infants de Catalunya durant la Guerra Civil, 1936-1939

Autora: Rosa Serra

Al departament de Pedagogia de la Universitat de Girona la doctora Rosa Serra, professora a la mateixa Universitat, ha defensat la tesi doctoral *L'ajuda humanitària dels quàquers als infants de Catalunya durant la Guerra Civil, 1936-1939* que ha dirigit el Dr. Salomó Marquès.

Fotografia d'una de les colònies organitzades pels quàquers. 1938 (Arxiu: American Friends Service Committee. Philadelphia).

D'aquesta manera s'omple un buit historiogràfic de la nostra història contemporània. A partir de la consulta als arxius i, especialment, de les entrevistes amb els protagonistes directes, Serra ofereix una bona panoràmica del que va ser l'ajut d'aquesta organització religiosa i filantròpica als infants de Catalunya durant el temps de guerra. Una ajuda de la qual es beneficiaren tant els infants refugiats que es trobaven a Catalunya, procedents de les zones més castigades per la guerra, com els nascuts a Catalunya. L'autora ens presenta una panoràmica general de l'acció dels quàquers agrupada cronològicament i temàticament, així parla de les cantines, de les colònies, etc. Dedicat tot un capítol a presentar les dades per municipis, comarques i vegueries.

És interessant l'apèndix documental que ofereix testimonis directes agrupats en tres apartats: testimonis de la Guerra Civil; testimonis de l'obra dels quàquers i testimonis d'infants que van beneficiar-se de la seva ajuda. Un apartat final suggereix futures investigacions relacionades amb l'obra dels quàquers a Catalunya i amb refugiats i exiliats a França.

La primera escola normal femenina estatal de les Balears (1913-1931)

Autora: Maria Antònia Roig

Al departament de Pedagogia i Didàctiques Específiques de la Universitat de les Illes Balears, la doctora Maria Antònia Roig, el passat 6 de febrer, va defensar la seva tesi doctoral titulada *La primera escola normal femenina estatal de les Balears (1913-1931)*. La recerca ha estat dirigida pel doctor Bernat Sureda. Aquest treball ha posat de relleu l'aportació de la primera Escola Normal femenina de titularitat estatal a la renovació pedagògica i la gran projecció social que aquest centre aconseguí entre 1913 i 1931.

Tot i centrar-se en aquest període històric, la doctora Roig aporta dades molt significatives per conèixer la situació anterior de la formació de mestres a Balears des de la creació el 1872 de la primera Escola Normal femenina, depenent de la Congregació de La Puresa, fins al tancament d'aquest centre i la seva substitució per un centre estatal, una mesura que va crear molta polèmica a la societat mallorquina.

La tesi, a més d'oferir la història interna de la institució, fa referència als mètodes educatius, als equipaments didàctics, a les activitats que es feien i revisa amb gran detall les aportacions que, a través de la premsa i de conferències, tingueren algunes de les excel·lents professores que va tenir el centre com foren Rosa Roig i Ana Canalias.

Festa d'acomiadament i homenatge a les alumnes de la primera promoció de mestresses que sortí de l'Escola Normal femenina estatal, 1917 (*Revista Balears*, núm. 10, pàg. 18).

Catolicismo político y educación en el Franquismo. La reforma de la enseñanza media de 1953

Autor: Aurelio González Bertolín

Presentada dia 30 de març de 2007, al Departament d'Educació Comparada i Història de l'Educació de la Universitat de València, i dirigida pel Dr. Juan Manuel Fernández Soria aquesta tesi analitza les claus polítiques i ideològiques, que expliquen la política educativa del franquisme, a principis dels anys cinquanta, i especialment la reforma del batxillerat, durant el ministeri de Joaquín Ruiz-Giménez.

La tesi, d'Aurelio González, ofereix una àmplia i documentada aproximació a les diferents tendències ideològiques que es manifesten a l'hora d'emprendre la reforma del batxillerat, i les posicions que manifesten en el debat de la llei, que es va produir a les corts franquistes. Un treball, en definitiva, que ens ajuda a conèixer millor els fonaments ideològics de la dictadura franquista i de la seva política educativa.

Joaquín Ruiz Giménez

CENTRE DE RECURSOS, INTERPRETACIÓ I ESTUDIS DE L'ESCOLA (CANTÀBRIA)

Centre creat en virtut del Decret del Govern de Cantàbria de 23 de juny de 2005. Ocupa la casa que l'escriptor José María de Pereda (1883-1906) construí l'any 1872 com a residència a la seva localitat natal, Polanco. El CRIEE té per finalitat: recuperar i conservar elements materials, documentals i funcionals de l'escola a Cantàbria; promoure i orientar estudis, treballs i investigacions sobre la institució escolar en aquesta regió, al llarg de la història, i donar-los difusió entre els professionals i la societat en general, a través d'un registre sistemàtic de bases de dades documentals, exposicions temporals o itinerants, mostres permanents, activitats de formació i publicacions. En aquest darrer sentit el Centre ha encetat una col·lecció que recull diversos testimonis de mestres dels quals ja ha sortit el seu primer volum —*Vidas Maestras 2005*— que dona compte dels mestres jubilats a l'any 2005 i està pràcticament enllestit el volum següent, que es correspon als mestres jubilats al llarg del 2006.

El CRIEE, per tal d'assolir els seus objectius, s'estructura en dues grans àrees d'actuació: l'Àrea d'Investigació i Documentació i l'Àrea de Difusió i Dinamització, a més de tenir un Àmbit Expositiu.

L'Àrea d'Investigació i Documentació s'encarrega de reunir i classificar materials i documents escolars que, per la seva antiguitat o significació, poden ser objectes d'estudi en la realització de treballs sobre el passat de l'Escola a Cantàbria,

recursos que s'integraran en una base de dades, que es podrà consultar a través de la pàgina web del Centre: <www.muesca.es>.

A més, el CRIEE disposa d'una biblioteca específica amb llibres i altres publicacions que tracten la història de l'escola, amb material gràfic inclòs. La relació d'aquests fons també està previst que es pugui consultar a través de la xarxa.

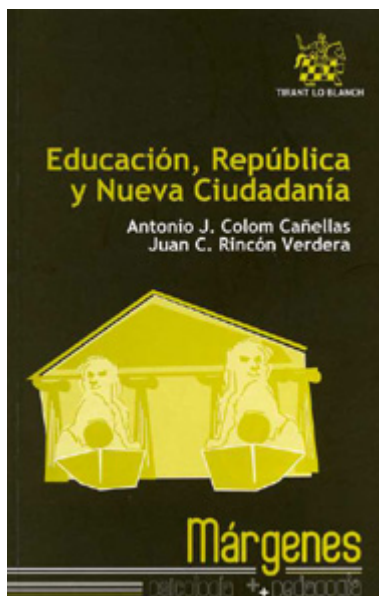
Pel que fa a l'Àrea de Difusió i Dinamització cal dir que du a terme accions encaminades a la presentació de materials a altres institucions i entitats educatives, amb la finalitat de donar a conèixer i difondre els recursos que s'han utilitzat a l'escola. Proporciona activitats adreçades a salvaguardar la memòria històrica de l'escola cantàbria i a promoure, per tant, el respecte cap al patrimoni educatiu i els valors de l'escola entre els escolars, els mestres i la resta de membres de la comunitat educativa. Així mateix, fa que les persones vinculades a la vida escolar aportin les seves vivències, tant personals com professionals (de la qual cosa la col·lecció sobre els mestres a Cantàbria és un bon exemple).

Finalment, l'Àmbit Expositiu, que en un futur és desitjable que acabi per esdevenir en Museu Escolar de Cantàbria, presenta una mostra de peces significatives i de valor didàctic que el Centre acull a les seves instal·lacions. Així, a l'aula històrica s'exhibeix una mostra dels objectes més comuns de l'escola (mobiliari, utilatge, mapes, llibres, quaderns..., en definitiva l'aixovar de l'escola) des de 1870 fins a 1970. A més, dues sales temàtiques permeten contemplar

testimonis i objectes relacionats amb cada un dels aspectes més significatius de l'esdevenir escolar. Per acabar, un espai annex a l'Aula de Tallers Didàctics es reserva per a exposicions temporals.

LLIBRES

COLOM CAÑELLAS, Antoni J.; RINCÓN VERDERA, Joan C. *Educación, República y Nueva Ciudadanía (Ensayo sobre los fundamentos de la educación cívica)*. València: Tirant Lo Blanch [márgenes, psicología + pedagogía], 2007, 247 pàg.

Els professors Antoni Joan Colom i Joan Carles Rincón ofereixen en aquest llibre un primer text habilitat per a la necessària formació que el professorat requereix al nostre país d'acord amb la nova matèria d'Educació per a la Ciutadania que s'acaba d'inaugurar en aquest curs acadèmic. Els seus autors advoquen pels models de moral política per a l'escola, revisant les versions i aportacions del liberalisme polític (Rawls i la teoria de la justícia o l'educació i els drets humans), del comunitarisme (la teoria crítica de la societat i els plantejaments sociocrítics de l'Educació cívica) i del model polític del republicanisme (Pettit i la teoria de la no-dominació), conclouent que el context més idoni, segons el seu parer, per desenvolupar l'educació per a la ciutadania és el propi del republicanisme i de l'educació republicana.

BOSCH CUSÍ, Joan. *Quince años de las Escuelas Ribas* [Presentació de Salomó MARQUÈS], Barcelona: Ploion Editors, 2006, 161 pàg.

Durant els anys de la Guerra Civil el mestre Joan Bosch Cusí va escriure «Quince años de las Escuelas Ribas de Rubí (Barcelona) (1916-1931)», text mecanografiat inèdit del qual la present edició, a cura del professor Salomó Marquès, ofereix els fragments més interessants. El text, extret de les memòries que va escriure qui fora el seu director durant els seus primers quinze anys, presenta una de les poques escoles públiques que es van crear sota els auspicis del Patronat Escolar (possiblement un dels primers patronats de l'Estat espanyol). A través de les seves pàgines podem fer-nos una idea clara sobre què van representar les esmentades escoles, quin va ser el seu esperit i com van funcionar. Unes escoles que han de ser incloses, per mèrits propis, entre les capdavanteres de la renovació pedagògica catalana, tot i que avui dia continuen sent poc conegudes per a la majoria. L'estudi previ del professor Marquès ens

aproxima a la figura de Joan Bosch Cusí (Espolla 1866 – Barcelona 1939), mestre renovador que es va formar sota la tutela d'Antoni Balmanyà, un dels grans precursors de la renovació pedagògica a Catalunya, qui el va animar a estudiar magisteri (estudis que va iniciar a la Normal de Girona i va acabar a Barcelona), obtenint tant el títol de Mestre Superior com el de Mestre Normal. Després d'exercir en diverses escoles es feu càrrec de les escoles del Patronat Ribas entre 1916 i 1931 a Rubí.

NAYA, Luís M.; DÁVILA, Paulí (coordinadors): *El derecho a la educación en un mundo globalizado*. Donostia: Euskal Herriko Unibertsitatea, Sociedad Española de Educación Comparada [Espacio Universitario / EREIN], 2006, Tom I i II, 512 pàg. i 600 pàg..

Edició digital, coordinada pels professors Luís M. Naya i Paulí Dávila, que recull en dos toms les conferències i comunicacions que es van presentar en el X Congrés Nacional d'Educació Comparada, que tingué lloc a Donostia – Sant Sebastià del 6 al 8 de setembre de 2006. El tema del congrés es va centrar en el dret a l'educació, recollint els continguts d'aquest concepte tant com dret a l'educació pròpiament dita, com els drets en educació. Aquesta edició inclou en el seu primer tom les sis ponències presentades: «Dulces palabras, amargos hechos: el panorama global de la educación» (K. Tomasevski); «Derecho a la educación es mucho más que acceso a la escuela» (R. M. Torres); «El

apoyo del Banco Mundial al desarrollo de la educación secundaria: antecedentes para una nueva estrategia en educación» (J. M. Moreno); «El reto de la educación para todas las personas: calidad, equidad y voluntad política y social» (M. Eizaguirre), «Educación de calidad para niños y niñas afectados en situación de emergencia» (R. González); «Un mundo donde caben muchos. Apuntes para la educación del siglo XXI» (V. Muñoz). Així mateix entre els dos toms es distribueixen les gairebé 80 comunicacions presentades a les cinc seccions o blocs temàtics sota els quals es va desenvolupar el Congrés: 1) el dret a l'educació; 2) els sistemes educatius i el dret a l'educació; 3) l'educació en drets humans; 4) l'educació i els drets de la infància; 5) investigació i docència en educació comparada.

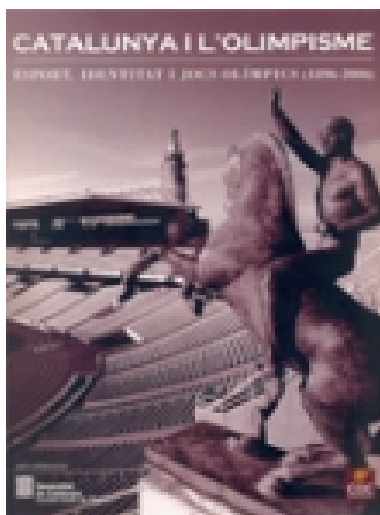
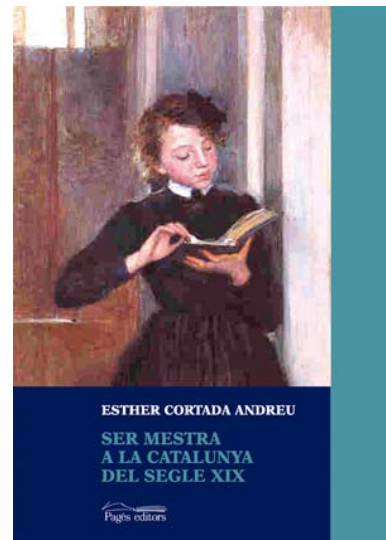
OTERO URTAZA, Eugenio (ed.). *Las Misiones Pedagógicas 1931-1936*. Madrid: Ministerio de Cultura - Sociedad Estatal de Conmemoraciones Culturales, Fundación Francisco Giner de los Ríos - Residencia de Estudiantes, 2006, 548 pàg.

Catàleg, esplèndidament il·lustrat, que amb motiu de l'exposició sobre les missions pedagògiques, comissariada pel professor Eugenio Otero, s'ha editat per part de la Sociedad Estatal de Conmemoraciones Culturales i la Fundación Francisco Giner de los Ríos. El volum inclou nombroses fonts iconogràfiques, la majoria inèdites, compilades expressament per a l'exposició a més de diversos estudis a cura d'Eugenio Otero, Valeriano Bozal, José García-Velasco, María García Alonso, Julio Ruiz Berrio, José Ignacio Cruz Orozco i una llarga llista de col·laboradors

destacats que ens apropen a les missions pedagògiques, als seus protagonistes i als serveis que oferiren les missions pedagògiques (biblioteques, museu del poble, el cinema, servei de música, teatre, titelles, etc.). El volum aplega també nombrosos testimonis de l'època sobre les missions (Américo Castro, Manuel B. Cossío, Alejandro Casona, Luís Cernuda, etc.), una relació de les missions pedagògiques dutes a terme i dels participants i col·laboradors, així com també una relació de les obres i documents exposats a la mostra «Las Misiones Pedagógicas, 1931-1936». Finalment, inclou també un CD amb cançons interpretades pels cors de les missions pedagògiques harmonitzades per Eduardo Martínez Torner.

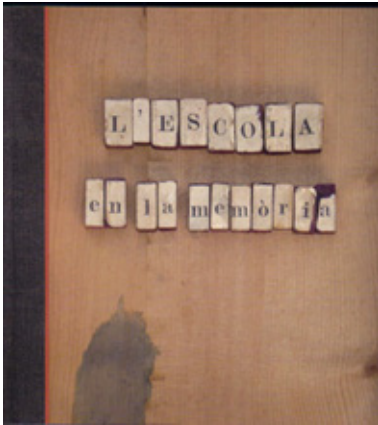
CORTADA, Esther. *Ser mestra a la Catalunya del segle XIX*. L'escola pública com espai professional transgressor. Lleida: Pagès editors, 2006, 472 pàg.

Esther Cortada ha dedicat una atenció especial, dins les seves línies d'investigació sobre el paper històric de la dona, al col·lectiu de mestres. Aquest llibre ens ofereix una relectura de l'aportació de les mestres al segle XIX que, a través d'una anàlisi rigorosa i exhaustiva, desfà alguns dels tòpics historiogràfics vigents sobre l'escola i l'educació decimonònica a Catalunya. Partint de les «costures» s'examina la difícil consolidació del magisteri femení. S'estudia el entorn sociolaboral de les mestres, el seu activisme professional, la política de feminització de l'escola rural, les possibilitats de promoció i la lluita per la igualtat salarial, entre altres aspectes. Un llibre que sens dubte serà de referència obligada en la historiografia pedagògica del segle XIX català.

PUJADES, Xavier (coord.). *Catalunya i l'olimpisme, esport, identitat i jocs olímpics*. Barcelona: Consell Català de l'Esport, Col·lecció: Textos de Cultura i Esport, núm. 5, 2006.

El Dr. Xavier Pujadas ha estat el coordinador d'aquesta obra que ha comptat amb la participació de deu especialistes — entre els quals hi ha Conrad Vilanou, Miquel de Moragas, o Jordi Finestres— que aporten nombroses dades i informacions contrastades sobre la relació històrica del país amb el moviment olímpic, la creació del COC, i altres temes relacionats.

MARTORELL TROBAT, J.; AVELLANEDA ARTIGAS, J. *L'escola en la memòria*. Palma: Ajuntament de Palma, Govern de les Illes Balears – Conselleria d'Educació i Cultura, Fundació Sa Nostra, 2006, 240 pàg.

Catàleg editat amb motiu de l'exposició «L'escola en la memòria» que romandrà oberta a ses Voltes (Palma) fins a finals de març. L'esmentat catàleg, coordinat pels comissaris de la mostra Joan Martorell i Joan Avellaneda, consta de tres blocs diferenciats: estudis i/o assaigs sobre l'educació a cadascun dels períodes que consta la mostra (pàg. 7-106), una cronologia històrica (pàg. 107-132) i una selecció de les peces que hi ha exposades (pàg. 133-240). Diversos autors han col·laborat en el primer gran apartat del catàleg amb

estudis, assaigs, reflexions personals, etc., sobre l'educació a les Illes Balears en períodes concrets del segle XX que donen un contingut historicoeducatiu a la selecció de peces (aixovar de l'escola), fotografies, reproduccions d'aules, etc., que componen la mostra.

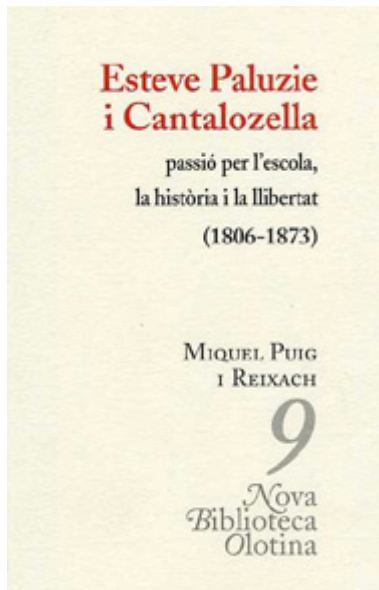
JUST, Cassià M. (ed.). *Regla de sant Benet*. Barcelona: Publicacions de l'Abadia de Montserrat, 2007, 338 pàg.

Reedició d'una obra publicada per primera vegada l'any 1981. Una acurada edició comentada d'un dels fonaments de la pedagogia medieval. La Regla de Sant Benet, escrita al segle VI a Itàlia, resumeix la saviesa de la vida monàstica i és, en definitiva, una iniciació a la vida cristiana. Aquesta edició del text català de la Regla duu un extens comentari, en forma de suggestives glosses als diferents capítols, redactat per l'abat de Montserrat, Cassià M. Just.

CASALS BERGÉS, Quintí. *Tots a l'escola? El sistema educatiu liberal en la Lleida del XIX*. València: Universitat de València, Fundació Congrés de Cultura Catalana, 2006, 340 pàg.

Aquest treball fou guardonat l'any 2005 amb el XXII Premi Ferran Soldevila de Biografies i Investigacions Històriques convocat per la Fundació Congrés de Cultura Catalana. El títol del llibre manifesta, amb ironia, la contradicció entre les manifestacions dels liberals de la primera meitat del segle XIX i la seva incapacitat per aconseguir els seus objectius educatius. L'evident esforç legal del liberalisme per implantar l'ensenyament general, crear el mitjà i reorganitzar el superior, no es correspon amb la seva capacitat per dotar els recursos necessaris. Aquesta contradicció és analitzada pel cas de Lleida on es fan paleses les mancances que en aquella època patia el sistema educatiu.

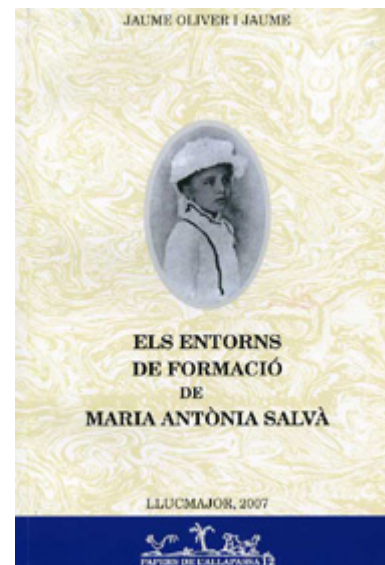
PUIG i REIXACH, Miquel. *Esteve Paluzie i Cantalozella passió per l'escola, la història i la llibertat (1806-1873)*. Olot: Biblioteca Nova Olotina, Ajuntament d'Olot, 2006, 248 pàg.

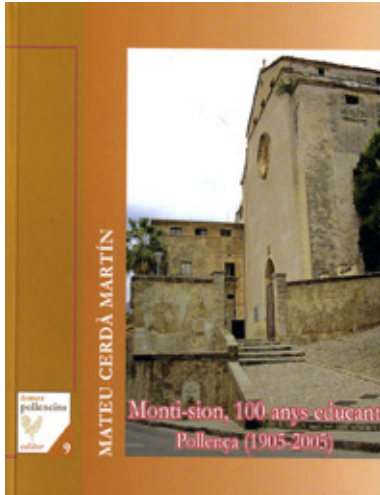
El nom de Paluzie és conegut pels historiadors de l'educació bàsicament per la seva tasca editorial al llarg del segle XIX. Ara Miquel Puig, un historiador que, des de fa molt temps, amb un afany envejable i de manera constant, estudia i publica tot el que fa referència a l'ensenyament a Olot i a Catalunya, presenta la biografia d'Esteve Paluzie, un olotí de naixement que influí positivament en el camp de l'escola i de l'educació. Es tracta d'una molt bona aportació a la història educativa catalana del segle XIX, encara tant necessitada d'estudis biogràfics com aquest. La importància d'aquesta publicació rau en el fet de presentar-nos la vida i obra de Paluzie a partir de documents inèdits. Puig ens el presenta com «un home apassionat. Inquiet, dels de rumiar avui sí i demà també sobre què més podem fer, tenaç, autodidacte, segur de si mateix —i, per tant, apassionat i dur en les controvèrsies—, enemic de la mediocritat, decidit a anar més

enllà, sense deixar mai de ser fidel a les seves conviccions». Aquest és el perfil d'un home que incidí en la pedagogia catalana i espanyola del dinou a través de l'editorial de llibres escolars i de textos pedagògics que creà. I també a través de la seva pràctica com a mestre que inicià a Barberà del Vallés i Sabadell.

OLIVER i JAUME, Jaume. *Els entorns de formació de Maria Antònia Salvà*. Lluçmajor: Ajuntament de Lluçmajor [Papers de l'Allapassa, 12], 2007, 80 pàg.

Llibre editat per l'Ajuntament de Lluçmajor amb motiu del 48è aniversari de la defunció de la poetessa M. Antònia Salvà que recull l'extensa i interessant conferència pronunciada en la dita commemoració per Jaume Oliver. El text de l'esmentada conferència, avui editat en la col·lecció Papers de l'Allapassa, s'estructurà principalment al voltant de dos eixos per tal d'apropar-nos als entorns de formació de la poetessa mallorquina: d'una banda, els principals entorns de formació no formals i/o informals de M. Antònia Salvà (que l'autor situa en el context familiar, la cultura popular, el seu context més proper —Lluçmajor, el món rural i la natura—, el món de la cultura i dels escriptors, els viatges, la situació de la dona i la seva educació a la Mallorca del vuit-cents, etc.), i d'altra, els principals entorns educatius formals o institucionals on assistí en els seus anys d'estudi —tant el Col·legi de la Caritat de Lluçmajor com el Col·legi de la Puresa de Palma, dedicant especial atenció a aquest últim. Finalment, l'autor es refereix també al paper de M. Antònia Salvà com a agent de formació, és a dir, a la virtualitat de generar creixement personal, intel·lectual i social a aquells que s'han acostat, s'acosten i s'acostaran, a la biografia i l'obra escrita de la poetessa mallorquina.

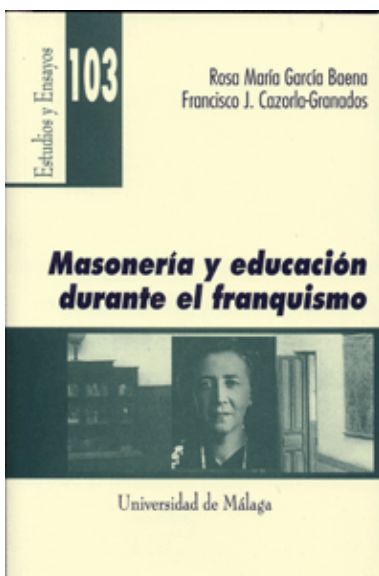
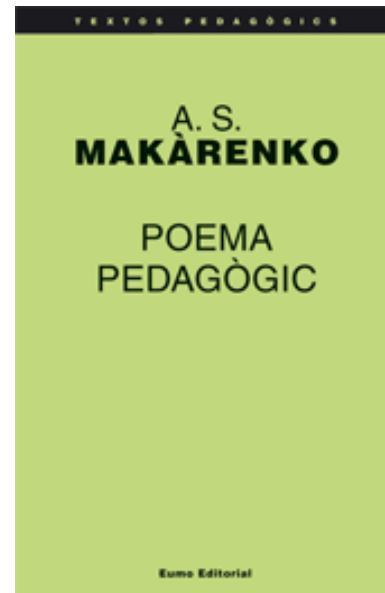

CERDÀ MARTÍN, Mateu. *Monti-sion, 100 anys educant*. Pollença (1905-2005), Pollença, El Gall Editor, 2006, 533 pàg.

El llibre presenta una ben documentada història de l'actuació educativa d'un segle del Col·legi de Monti-sion de Pollença, sota la direcció des del 1905 dels religiosos anomenats Ligorins, fusionats l'any 1910 amb els Pares Teatins, fins a l'actualitat en què el centre és de titularitat diocesana. L'obra analitza els diferents períodes que ha viscut el centre fent referència a tots els aspectes educatius, escolars i extraescolars. Una obra que ajuda, des de l'estudi monogràfic d'una institució, a conèixer el funcionament dels centres escolars religiosos de Mallorca que tanta incidència han tingut en el panorama educatiu illenc. El llibre inclou també una rica documentació gràfica.

MAKARENKO, A. S. *Poema pedagògic*. Vic: Eumo editorial, 2006, 848 pàg.

La col·lecció «Textos Pedagògica» publica l'edició completa, la primera en català, de l'obra clau de Makarenko en què narra les seves experiències a la colònia Gorki on desplega tot un sistema pedagògic. El professor de la Universitat de Vic, Vladimir Zaiats, ha confegit la bibliografia i el professor de la Universitat Autònoma de Barcelona, Pere Solà, ha confeccionat les taules cronològiques. La introducció de Jaume Trilla és d'especial interès.

GARCIA BAENA, R. M.; CAZORLA-GRANADOS, F. J. *Masonería y educación durante el franquismo. La «ilustre» inspectora María Victoria Díaz Riva*. Servicio de Publicaciones de la Universidad de Málaga, 2006, 455 pàg.

El present assaig és un estudi historicobiogràfic entorn de la figura i vida de María Victoria Díaz Riva (1904), professora d'origen gallec, que ingressà en la inspecció d'ensenyament primari amb destinació a Oviedo en 1929, que va gaudir de beques de la JAE, que fou depurada i sancionada amb dos anys de separació del servei i que, l'any 1942, va recuperar el seu lloc com inspectora amb destinació a Màlaga, on ja exerciria fins al final de la seva carrera professional, després d'haver arribat a ser la inspectora cap de la província de Màlaga, poc abans de la LGE. Una professora de tarannà liberal i enllaçada familiarment amb la maçoneria; una maçoneria que, d'alguna manera, es va fer present en les seves actituds i actuacions durant el temps de la dictadura franquista. Una aportació més a l'estudi dels personatges que

han configurat la nostra història educativa.

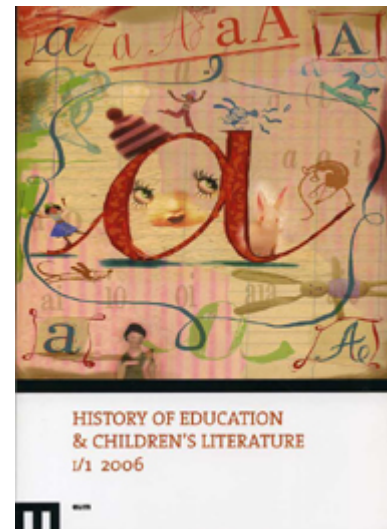

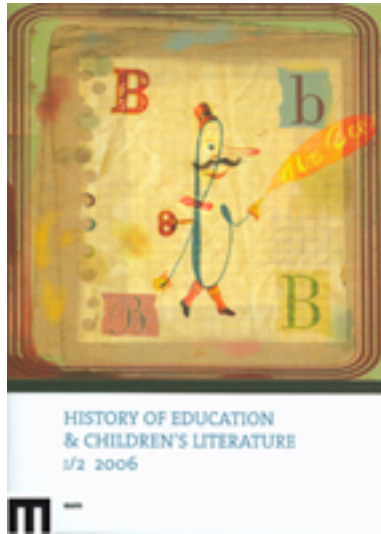
Historia de la Educación. Revista Interuniversitaria [Salamanca], núm. 24, 2005, 784 pàg.

El 24è volum de la revista interuniversitària d'història de l'educació, que es correspon a l'any 2005, compta amb una monografia coordinada pel professor Juan Manuel Fernández Soria sobre les influències europees en la política educativa espanyola del segle XX amb treballs diversos del mateix Fernández Soria i de Maria del Mar del Pozo Andrés, José Mariano Bernal Martínez, Francesca Comas Rubí, Antonio Molero Pintado, Francisco Morente Valero, Oscar Celador Angón i Manuel de Puelles Benítez que ens apropen a les influències nacionals europees en la política educativa espanyola del nou-cents, l'organització escolar espanyola en el context europeu (1898-1967), la influència europea en el currículum escolar a Espanya a través de la funció social de les ciències de la naturalesa, les influències europees en el laïcisme escolar, els feixismes europeus i la seva influència en la política educativa del primer franquisme, una anàlisi comparativa de l'ensenyament de la religió a Espanya i Anglaterra i la influència de la nova dreta anglesa en la política educativa espanyola entre 1996 i 2004. A més, com és habitual, la revista inclou diversos estudis de caire divers i les seccions de documentació i informació (documentació, bibliografia i premsa, converses, ressenyes, tesis doctorals, informacions, etc.).

History of Education & Children's Literature, 1/1 2006.

Primer número de la revista internacional que edita el Centro di Documentazione e Ricerca sulla Storia del Libro Scolastico e Letteratura per l'Infanzia de la Università degli Studi di Macerata. Hi trobem els articles següents: «History of Education & Children's Literature» de Roberto Sani, «Formare con parole. L'*Institutio* del moderno gentiluomo» de Amedeo Quondam, «For a History of Family Education in the Modern and Contemporary Era. Research Itineraries and Perspectives» de Roberto Sani, «Cent ans de *Cuore* en France: édition, traduction, lecture» de Mariella Colin, «Importing Educational Reform. International News in Sweden's First Pedagogical Journal (1810-1812)» de Daniel Lindmark, «Il rinnovamento del libro scolastico nelle esperienze di Giuseppe Lombardo Radice e dei lombardiani» de Giorgio Chiosso, «Portuguese Pedagogical Textbooks in the First Third of the 20th Century: Between Tradition and Innovation» de Joaquim Pintassilgo, «La protección a la primera infancia en España en el primer tercio del siglo XX» de Carmen Colmenar Orzaes, «Youth Culture and military Education in Napoleonic times: the Battalions of Hope in the First Cisalpine Republic» de Simonetta Polenghi, «Educare arbusculas Dei. The School of Infancy in Comenius' Educational Theory» d'Antonella Cagnolati, «Poesia per l'infanzia nel secolo XIX» de Renata Lollo, «Tra libri e riviste: l'apporto della casa editrice Formiggini alla letteratura per l'infanzia» de Sabrina Fava, «La politica quotidiana. L'utilizzo propagandistico del diario scolastico nella scuola fascista» Juri Meda. A més, conté les seccions de: fonts i documentació, bibliografia, fòrum, ressenya, notícies científiques i activitats de recerca.

History of Education & Children's Literature, 1/2 2006.

Segon número d'aquesta revista internacional que edita el Centro di Documentazione e Ricerca sulla Storia del Libro Scolastico e Letteratura per l'Infanzia de la Università degli Studi di Macerata i que dirigeix el professor Roberto Sani. En aquest número s'inclouen articles de: Elemér Kelemen, *Changes in Educational Policy in Eastern Central Europe in the 1990s*; Roberto Sani, *Schools in Italy and Democracy Education in the Aftermath of the Second World War*; Michel Ostenc, *L'historien génois Vito Vitale et la réforme Gentile de 1923*; Janine Despinette, *Les imagiers de la littérature en couleurs*; Pablo Pineau i Rubén Cucuzza, *Escenas de lectura y libros de texto en la historia de la escuela argentina*; Giorgio Fabre, *Tra propaganda ed educazione: il fascismo, la censura e gli editori*; Alberto Carli, *La nuova veglia di lettura, la fiaba «moderna» e l'Italia unita*. Ferdinando Martini, *Emma Perodi e Luigi Capuana tra oralità e scrittura*; Rocco Cerrato, *Editoria religiosa ed educazione cristiana in Italia durante la crisi modernista*; Stefania Valeri, *La fortuna della letteratura francese per l'infanzia nell'Italia della seconda metà del Settecento*; Fabio Targhetta, *Tra riorganizzazione industriale e sviluppo editoriale: la casa editrice Paravia tra le due guerre*; Sabrina Fava, *Maria Montessori du côté de enfance*; Donatella Lombello, *Dalle «bibliothèque de classe» alla biblioteca scolastica nella rete nazionale*; Carla Callegari, *«Non dite mai: non ce la faccio più»*. *Giovani ebrei durante la Shoah e sviluppo della resilienza*. A la secció de fonts i documents inclou el treball d'Elisabetta Patrizi, *La genesi dei Tre Libri dell'educazione cristiana dei figliuoli* di Silvio Antoniano nei carteggi del cardinale Carlo Borromeo i a més la secció de ressenyes crítiques inclou treballs de Carlo Capra i Simonetta Polenghi; Roberto Sani i Carmela Covato. El número es completa amb ressenyes de llibres i informacions sobre distints instituts i grups de recerca: Storia e struttura del «Settore di Ricerca sulla Pedagogia della Lettura e Letteratura giovanile»; dell'Università di Padova; del Mauro Laeng Historical Museum of Didactics at University Roma Tre. Una magnífica publicació que se situa entre les més rellevants internacionalment en la nostra especialitat.

L'Espill [València], núm. 24.

La revista *L'Espill* número 24, corresponent a l'hivern de 2006, publica un monogràfic titulat *Anticatalanisme i catalanofòbia* que aplega entre altres articles «Els orígens històrics de l'anticatalanisme» d'Antoni Simon, «Síntomes d'un conflicte» de Jaume Renyer, «Ulleres d'encongir» de Vicenç Villatoro, «L'anticatalanisme radical del PP valencià» de Francesc Viadel. A la secció de documents es publica «Educació després d'Auschwitz» de T. W. Adorno.

L'Espill va ser fundada el 1979 per Joan Fuster, i es publicà fins al 1991. Ha estat represa per la Universitat de València com a revista de pensament contemporani i de pensament crític vinculat a les ciències socials, amb «l'objectiu últim d'obrir camins per a pensar la realitat contemporània des de les nostres coordenades pròpies, tot contribuint a una instal·lació més decidida de la cultura catalana en una modernitat assumida críticament».

Lluc. Revista de Cultura i d'Idees [Palma], núm. 853, setembre octubre de 2006, 60 pàg.

En aquest número de la revista *Lluc* hom pot trobar dos dossiers dedicats a Llorenç Moyà i Pere Llabrés en què s'inclouen articles sobre el teatre i la narrativa del primer d'ells i sobre l'església i la cultura en el segon, a cura d'A. Nadal, M. A. Vidal, P. Fullana i B. Bennàssar. Així mateix cal destacar que, en la secció que la revista periòdicament dedica a la història, la cultura i la societat, s'hi inclou un article sobre els mestres de la República a les Illes Balears de B. Sureda. La revista manté a més, com és habitual, les seves diverses seccions: D'ara, del país i del món; Diàlegs; Torre del ram; Notes de lectura; etc.

Aquells que estigueu interessats a donar a conèixer publicacions i/o informacions diverses a través del proper butlletí, ens les podeu fer arribar enviant la informació a les adreces següents: <bernat.sureda@uib.es>, <xisca.comas@uib.es> o <xavier.motilla@uib.es>, o als corresponents de Catalunya, <ramon.tarros@eresmas.net>, o de la Comunitat Valenciana, <m.carmen.agullo@uv.es>, abans de dia 31 de maig de 2007.

Direcció: Bernat Sureda, Francesca Comas
Secretari: Xavier Motilla Salas
Corresponsals: Ramon Tarrós (Catalunya) i Carme Agulló (Comunitat valenciana)
Correcció lingüística: Rosa de Ozollo
Maquetació: Catalina Ordinas

DL PM-2519-2002

En aquest número han col·laborat: Conrad Vilanou, Josep González-Agápito, M. Antònia Crespi, M. Antònia Roig, Salomó Marquès

Edita: Societat d'Història de l'Educació dels Països de Llengua Catalana, Àrea de Teoria i Història de l'Educació de la Universitat de les Illes Balears.
Amb el suport de l'Institut d'Estudis Catalans.

Institut
d'Estudis
Catalans

